

INOVATIVNÍ VÝUKOVÉ METODY A TECHNOLOGIE VE VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ: SYSTEMATICKÁ PŘEHLEDOVÁ STUDIE

INNOVATIVE TEACHING METHODS AND TECHNOLOGIES IN SOCIAL WORK EDUCATION: SYSTEMATIC REVIEW STUDY

Eva Janouchová

Katedra sociální práce, Pedagogická fakulta, Katolická univerzita Ružomberok

Abstrakt

Prezentovaná systematická přehledová studie se věnuje problematice využití inovativních výukových metod a technologií ve vzdělávání sociálních pracovníků. Systematický přehled odborných zdrojů byl proveden v souladu s kritérii stanovenými v prohlášení PRISMA, což zajišťuje metodologickou rigoróznost a transparentnost analýzy. Studie systematicky mapuje současný stav poznání v oblasti aplikace inovativních výukových metod v terciárním vzdělávání sociálních pracovníků. Zároveň identifikuje faktory, které podmiňují nebo naopak limitují efektivní implementaci těchto strategií do vzdělávací praxe. Zvláštní pozornost je věnována různorodým přístupům včetně využití technologií ve vzdělávání a případným dopadům využívání nástrojů umělé inteligence v různých vzdělávacích kontextech. Získané poznatky představují nejen reflexi stávajícího stavu, ale i teoretický a empirický základ pro další výzkum.

Klíčová slova: systematická přehledová studie, inovativní výukové metody, technologie ve vzdělávání, vzdělávání sociálních pracovníků

Abstract

The presented systematic review study focuses on the use of innovative teaching methods and technologies in the education of social workers. The systematic review of expert sources was conducted in accordance with the criteria set out in the PRISMA statement, ensuring methodological rigor and transparency of the analysis. The study systematically maps the current state of knowledge in the application of innovative teaching methods in tertiary education of social workers. It also identifies the factors that condition or limit the effective implementation of these strategies in educational practice. Particular attention is

paid to diverse approaches including the use of technology in education and the potential implications of using artificial intelligence tools in different educational contexts. The findings provide not only a reflection on the current state of the art, but also a theoretical and empirical basis for further research.

Keywords: *systematic review studies, innovative teaching methods, technology in education, social work education*

1 ÚVOD

Současný vývoj pedagogiky reflektuje dynamické změny v globální společnosti, mezi něž patří zejména technologická akcelerace, demografické změny, prohlubující se vzdělávací nerovnosti a rostoucí požadavky na rozvoj klíčových kompetencí napříč vzdělávacím spektrem. Tyto vývojové tendence iniciují zásadní revizi vzdělávacích paradigmat, což se promítá do redefinice vzdělávacích cílů, transformace kurikulárního obsahu a inovace didaktických přístupů. Prezentovaná přehledová studie si klade za cíl systematicky zmapovat současné výzkumné poznatky a praktické implementace inovativních metod výuky, a to s ohledem na specifické požadavky edukační praxe v oblasti sociální práce.

2 TEORIE

Koncepty znalostní společnosti, informační společnosti a učící se společnosti se v odborných, analytických, srovnávacích i strategických dokumentech nadnárodních organizací opakovaně reflektují v kontextu zkoumání ekonomické hodnoty znalostí a procesu učení (např. World Economic Forum, 2022). Tyto dokumenty zdůrazňují význam systematického rozvoje vzdělávacích politik a inovací ve znalostně orientované ekonomice. V tomto kontextu se stále výrazněji ukazuje, že tradiční modely vzdělávání již neodpovídají dynamickým požadavkům současné znalostní ekonomiky. Mění se nároky na výuku směřující k inovativnímu vyučování, které podporuje nejen získávání informací, ale především jejich kritické zpracování, aplikaci v praxi a schopnost celoživotního učení. Vzdělávací systémy tak čelí výzvě, jak efektivně rozvíjet dovednosti studentů ve světě, kde jsou znalosti rychle zastarávající a technologické inovace transformují pracovní trh i každodenní život. Inovativní vyučování vyžaduje přechod od transmisivního

modelu výuky k participativnímu přístupu, který klade důraz na aktivní zapojení studentů do učebního procesu, rozvoj analytického myšlení, digitální gramotnost a schopnost efektivně spolupracovat v týmech (Maňák & Švec, 2003). Moderní přístupy k výuce již nekladou důraz pouze na předávání faktických znalostí, ale na schopnost studentů reflektovat získané informace, porovnávat různé zdroje a vyvozovat vlastní závěry (Průcha, 2012).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Vzhledem k předmětu výzkumného šetření byla systematický přehledová studie provedena na základě protokolu stanoveného v prohlášení PRISMA (Urrútia & Bonfill, 2010). Dle Mareše (2013) tato metoda umožňuje komplexní a systematické mapování existujících studií, přičemž autor dané studie analyzuje z různých hledisek. Pro splnění kvality byly zvoleny standardizované fáze: stanovení potřeby přezkumu, vymezení kritérií pro zařazení a vyloučení, návrh vývojového diagramu a organizace výsledků. Pro vyhledávání relevantních studií byly využity přední databáze Web of Science (WOS) a SCOPUS. Výběr těchto databází je spojený s indexy dopadu, kdy indexace vědeckých článků je přijímána po přísném procesu recenzního řízení. Vyhledávací rovnice byly definovány pomocí pokročilé rovnice booleovského operátoru se zástupným znakem: („innovative teach“ OR „instructional method“ OR „pedagogical method“ OR „learning strateg“ OR „teaching approach“ OR „educational technolog“ OR „digital learning“ OR „e-learning“ OR „blended learning“ OR „simulation-based learning“ OR „experiential learning“ OR „active learning“) AND („social work education“ OR „training of social workers“ OR „education of social workers“ OR „social work students“ OR „social work curriculum“) AND („higher education“ OR university OR „tertiary education“) AND „social work“.

Dále byla stanovena kritéria pro zařazení v souvislosti s cílem systematického přezkumu zadaného v poli „Topic“ a „Title, Abstract, Keywords“: 1. empirický výzkum (články), 2. datum zveřejnění 2020–2025, 3. články s otevřeným přístupem, 4. články byly publikovány v českém nebo anglickém jazyce. Kritéria pro vyloučení byly určeny na: 1. šetření nebylo empirické, 2. duplicitní články, 3. publikace před rokem 2020, 4. obsah článků se odchýlil od tématu výzkumu.

V první fázi byly generovány podle vyhledávací rovnice všechny články a následně byly aplikovány kritéria vyloučení až do výměru konečného vzorku. Proces vyhodnocení v současné době probíhá.

4 VÝSLEDKY

Tato část bude představovat obsahovou analýzu vědeckých článků, které tvoří vzorek přehledu. Výsledky budou prezentovány na základě zvolených výzkumných otázek:

1. Které vědní oblasti jsou zahrnuty v odborných studiích systematické přehledové studie?
2. Jaké metodologické přístupy a výzkumné strategie jsou uplatňovány v odborných zdrojích zaměřených na výukové metody ve vysokoškolském vzdělávání sociálních pracovníků?
3. Jaké hlavní cíle sledují analyzované studie ve vztahu k implementaci inovativních výukových metod?
4. Které inovativní výukové strategie, technologie (včetně nástrojů umělé inteligence) jsou v kontextu vysokoškolského vzdělávání sociálních nejčastěji aplikovány?

Předpokládá se, že vybrané studie budou dokumentovat široké spektrum pedagogických strategií vysokoškolského vzdělávání sociálních pracovníků, ale i omezení v procesu implementace inovativních výukových strategií.

5 OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY A ZÁVĚR

Provedený systematický přehled se řídil standardy kvality, což zajistilo podmínky získání přehledu odborných zdrojů na dané téma. Konkrétním výstupem budou přehledové tabulky a formulace závěrečného zhodnocení. Přestože byly dodrženy metodologické standardy systematického přehledu dle PRISMA (Urrútia & Bonfill, 2010), je třeba vzít v úvahu některá omezení. Výběr pouze dvou hlavních vědeckých databází (WOS a SCOPUS) mohl vést k opomenutí některých relevantních studií publikovaných v jiných indexovaných zdrojích. Dále je možné, že jazyková selekce na anglické publikace ovlivnila kulturní rozmanitost analyzovaných studií. Význam a interpretace odborných pojmů v pedagogice se rovněž liší v závislosti na historickém vývoji oboru i na teoretických přístupech, které formují jejich obsahové pojetí a metodologické ukotvení (Průcha, 2017). Přes tato omezení lze očekávat, že výsledky této studie přispějí k hlubšímu pochopení procesu implementace inovativních metod a technologií ve vysokoškolském vzdělávání a poskytnou inspiraci pro další výzkumy v této

oblasti. Konkrétní zjištění mohou být využita nejen pro akademické účely, ale také jako podklad pro reformy pedagogických strategií ve vzdělávání sociálních pracovníků. Tento přehled reflektuje současný stav výzkumu v oblasti inovativních metod vzdělávání sociálních pracovníků, ale zároveň otevírá prostor pro další diskuze a aplikaci nových pedagogických strategií.

6 LITERATURA

Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.

Mareš, J. (2013). Přehledové studie: Jejich typologie, funkce a způsob vytváření. *Pedagogická orientace*, 23(3), 5–35.

Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Portál.

Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika* (5. vyd.). Portál.

Urrútia, G., & Bonfill, X. (2010). Declaración PRISMA: una propuesta para mejorar la publicación de revisiones sistemáticas y metaanálisis. *Medicina Clínica*, 135(11), 507–511. <https://doi.org/10.1016/j.medcli.2010.01.015>

World Economic Forum. (2022). *Global competitiveness report 2022*.

<https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2022>